

- *Оцінки соціально-психологічного стану населення України в умовах війни (доповідачі — доктор соціологічних наук С.С. Дембіцький і член-кореспондент НАПН України М.М. Слюсаревський)*
- *Про підсумки виконання науково-технічних проєктів установ НАН України у 2021 році (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

4 травня 2022 року

Засідання Президії НАН України 4 травня 2022 р. відбулося в режимі відеоконференції під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали співдоповідь заступника директора Інституту соціології НАН України доктора соціологічних наук **Сергія Сергійовича Дембіцького** (стенограму див. на с. 79) і директора Інституту соціальної та політичної психології НАПН України члена-кореспондента НАПН України **Миколи Миколайовича Слюсаревського** (стенограму див. на с. 85), присвячену питанням оцінки соціально-психологічного стану населення України в умовах війни.

У виступах доповідачів було зазначено, що вторгнення військ Російської Федерації в Україну має багато руйнівних для громадян нашої країни наслідків, але водночас в українському суспільстві спостерігаються значні позитивні зрушення соціально-психологічного характеру, зумовлені активізацією мобілізаційних ресурсів громадян. З огляду на це одним з важливих і актуальних дослідницьких напрямів у галузі суспільних та гуманітарних наук є вивчення соціально-психологічного стану населення України у воєнний та поствоєнний періоди.

Останніми десятиліттями в Україні активно відбувався процес формування територіально-державницької ідентичності громадян, головною підвалиною якої є усвідомлення імперативу незалежності нашої держави. Перед війною цей процес за багатьма соціологічними показниками наблизився до свого максимуму. У переддень війни майже половина громадян України були занепокоєні можливим нападом зовнішнього ворога, але більшість низько оцінювала його ймовірність, особливо в Південному та Східному регіонах. На цих теренах віра в залишки здорового глузду росіян була доволі поширеною, однак початок війни остаточно позбавив мешканців Півдня та Сходу будь-яких ілюзій щодо «братерства двох народів». Переважна

більшість українців до початку повномасштабного російського вторгнення були налаштовані гранично миролюбно — вони віддавали перевагу, як правило, політико-дипломатичному шляху повернення окупованих територій Донбасу та Криму.

При цьому під впливом російської пропаганди громадська думка в Україні щодо збройного протистояння на Донбасі була значною мірою поляризованою, але до загрози повномасштабного вторгнення українці ставилися зовсім інакше: частка тих, хто вітав би російські війська, в жодному регіоні не перевищувала 5%.

За результатами соціологічних досліджень, з початком війни домінантами соціально-психологічної атмосфери в суспільстві стали історичний оптимізм, консолідованість і надія на перемогу України. Зафіксовано максимальний за всі роки спостережень рівень довіри населення до державних інституцій, а також найвищий показник готовності захищати територіальну цілісність України зі зброєю в руках. Крім того, істотно зросла гордість за свою країну, а також бачення українцями своєї держави як лідера не лише серед країн колишнього СРСР, а й серед країн Європи.

9–11 квітня 2022 р. дослідницька панель «Власна думка» компанії Research.ua за підтримки Інституту соціології НАН України та за ініціативою Офісу Президента України провела соціологічне опитування «Українці та війна». Дослідження засвідчило, що чверть респондентів переїхали до іншої області або виїхали за кордон; найсильніше міграція зачепила жителів Сходу України (62,6 %); серед тих, хто спілкується з родичами або друзями в Росії, лише 12,7 % сказали, що основною реакцією їхніх родичів або друзів на війну була критика дій і політики РФ; головними джерелами мотивації респонденти назвали Збройні Сили України (39,5 %), сім'ю та близьких людей (27,7 %), а також Президента України (26,5 %); у перемогу України вірять 93,7 % опитаних; відносна більшість респондентів (34,4 %) вважали, що до перемоги залишилося кілька місяців; найпопулярнішим зверненням до українців виявилось гасло «Ми переможемо!».

Виступ доктора соціологічних наук Сергія Сергійовича Дембіцького

Виступ члена-кореспондента НАПН України Миколи Миколайовича Слюсаревського

Водночас в умовах війни перед українцями як політичною нацією постає низка серйозних викликів соціально-психологічного плану, серед яких наявність не лише доцентрових, а й відцентрових тенденцій суспільної згуртованості, психологічні ризики завищених суспільних очікувань, прояви та наслідки колективної психотравматизації, які призводять, зокрема, до небезпечних ексцесів, узвичаєння аномальних суспільних норм, підвищення ймовірності формування в біженців психологічного синдрому неповернення та багатьох інших негативних наслідків. Потребують підвищеної уваги й породжені війною виклики ментальному здоров'ю українців, а також численні виклики

Виступ академіка НАН України Вячеслава Леонідовича Богданова

психологічному благополуччю і розвитку дитини, що перебуває в умовах війни.

Наголошено, що в комплексній постановці проблем, спричинених викликами соціально-психологічному станові українського суспільства, та обґрунтуванні шляхів їх вирішення провідну роль має взяти на себе фахове співтовариство вітчизняних соціологів і психологів.

В обговоренні доповіді взяли участь: народний депутат України В.В. Подгорна, яка зазначила, що результати дослідження соціологів задають напрями подальшої роботи для законодавців; завідувач кафедри факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор соціологічних наук О.Д. Куценко, яка підкреслила, що війна дала можливість отримати в екстраординарних умовах унікальний матеріал, який буде нашим надбанням після перемоги і сприятиме кращому розумінню суспільства, а також відзначила чіткі методологічні та концептуальні засади, на яких ґрунтуються дослідження Інституту соціології НАН України; президент Національної академії педагогічних наук України академік НАН України, академік НАПН України В.Г. Кремень, який наголосив на необхідності забезпечення психологічної допомоги дітям, постраждалим унаслідок війни; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків, який підкреслив надзвичайну актуальність теми дослідження та важливість отриманих результатів.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь віцепрезидента НАН України, голови Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академіка НАН України **Вячеслава Леонідовича Богданова** про підсумки виконання науково-технічних проєктів установ НАН України у 2021 році (стенограму див. на с. 93).

Доповідач навів приклади вагомих результатів, отриманих під час виконання минулого року науково-технічних проєктів установ НАН України, і підкреслив, що така форма організації досліджень сприяла впровадженню прикладних розробок НАН України в економічну і соціальну сферу держави. На його думку, доцільно продовжити практику проведення конкурсів науково-технічних проєктів і в наступні роки, віддаючи при цьому пріоритет проєктам, спрямованим на підвищення обороноздатності країни, розвиток військово-промислового комплексу та післявоєнне відновлення ключових галузей економіки.

В обговоренні доповіді взяли участь президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній; академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтев; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків; в.о. академіка-секретаря Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України академік НАН України С.В. Комісаренко; академік-секретар Відділення загальної біології НАН України академік НАН України В.Г. Радченко; директор Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України академік НАН України Р.М. Кушнір.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- заслухали інформацію президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього про участь у підготовці пропозицій щодо заходів з відновлення України від наслідків війни;

- затвердили результати атестації молодих вчених НАН України — стипендіатів Президента України;
- розглянули питання про отримання відомчими виданнями НАН України міжнародного стандартного номера книги (ISBN);
- заслухали питання про роботу Малої академії наук України в умовах воєнного часу.

Затверджено:

- кандидата технічних наук **Лапіню Людмилу Григорівну** на посаді ученого секретаря Інституту технічної механіки НАН України і ДКА України;
- кандидата технічних наук **Савченка Кирила Валентиновича** на посаді ученого секретаря Інституту проблем міцності ім. Г.С. Писаренка НАН України;
- кандидата фізико-математичних наук **Димитрієву Наталію Федорівну** на посаді ученого секретаря Інституту гідромеханіки НАН України.

Погоджено призначення:

- доктора технічних наук **Пошивалова Володимира Павловича** на посаду завідувача відділу міцності і

надійності механічних систем Інституту технічної механіки НАН України і ДКА України;

- кандидата технічних наук **Синявського Івана Івановича** на посаду завідувача відділу атмосферної оптики та приладобудування Головної астрономічної обсерваторії НАН України;

- кандидата геолого-мінералогічних наук **Снісаря Віктора Петровича** на посаду завідувача відділу фізики мінеральних структур та біомінералогії Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семченка НАН України.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- директора Навчально-наукового інституту «Фізико-технічний факультет» Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна члена-кореспондента НАН України **Гірку Ігоря Олександровича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомі здобутки в галузі фізики плазми та плазмової електроніки.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик